

УОЧИ сутрашњег проглашења 66. добитника НИН-ове награде критике за најбољи роман године, група еминентних српских писаца различитих генерација огласила се писмом упућеним јавности, под насловом "Бојкот НИН-ове награде". Међу осамнаесторо потписника овог текста, налазе се двојица ранијих лауреата овог признања, академик Миро Вуксановић и Владимир Табашевић, а уз њих су Емир Кустурица, Владимир Кеџмановић, Слободан Владушић, Никола Маловић, Дејан Стојиљковић, Љубица Арсић..

Име победника саопштиће жири који чине Теофил Панчић (председник), Бранко Кукић, Марија Ненезић, Иван Миленковић и Марјан Чакаревић, а у најужем избору нашли су се романи Миленка Бодирогића "По шумама и горама" ("Орфелин"), Слободана Тишме "Грозота или..." ("Чаробна књига"), Стева Грабовца "Мулат албино комарац" ("Имприматур"), Ане Вучковић "Југослав" ("Партизанска књига") и Саше Илића "Пас и контрабас" ("Орфелин").

ПОТПИСНИЦИ БОЈКОТА

Владимир Кеџмановић

Владимир Табашевић

Дејан Стојиљковић

Ђорђе Писарев

Емир Кустурица

Игор Маројевић

Лаура Барна

Лидија Јелисавчић Ђирић

Љубица Арсић

Марко Краљевић

Милан Ружић

Миро Вуксановић

Мухарем Башић

Никола Маловић

Сава Дамњановић

Славиша Павловић

Слободан Владушић

Фрања Пешић

Текст писаца који су одлучили да њихова дела више не учествују у избору најбољег романа, и упутили оштру критику компетентности жирија, њиховим критеријумима при

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

избору, идеолошкој обојености награде и романа који се њоме промовишу, "Новости" преносе у целини:

"Не постоје награде које се савршено поштено додељују. Нити има жирија за доделу књижевних признања који су беспрекорно компетентни. Не постоје награде за уметничко дело у којима се вануметнички критеријуми, барем у извесној мери, не мешају са уметничким. Ни НИН-ова награда, у својим златним годинама, није била изузетак од овог правила, али су књижевна стручност и интелектуално поштење већине чланова жирија који су о њој одлучивали, чинили да вануметнички критеријуми ипак у знатној мери буду подређени уметничким вредностима. Зато је ова награда у својим најбољим годинама имала неспоран реноме. Али, та времена су дефинитивно прошла.

Већ претерано дуго и претерано често, о овој награди одлучују што стручно, што морално, а најчешће и стручно и морално некомпетентни људи, за које није јасно по ком мерилу су бирани. Од тренутка у ком су недељне новине НИН постале власништво једне иностране приватне компаније, тај негативан тренд приметно расте, да би до кулминације произвољности дошло ове године. Било би минимално коректно да одлуку о најбољем роману српске књижевности донесу критичари који систематски прате савремени домаћи роман. Међутим, овогодишњи жири не испуњава чак ни те услове.

У складу са саставом жирија добијен је и ужи избор од десет књига, који, част изузецима, и без обзира на то која су дела ушла у најужи избор и које ће бити проглашено добитником, представља трагикомичан покушај да се поетичка произвољност промовише као идејни плурализам, јалова политичка коректност као слободоумље, а да се провинцијална, колонијална свест, прогласи космополитизмом. Пошто не можемо да утичемо на одлуке које се доносе у оквиру једне приватне фирме, наш преостали избор јесте да не допустимо да у будућности учествујемо у једној све већој срамоти.

Од својих издавача захтевамо да наша дела не пријављују у конкуренцију за НИН-ову награду, а од овог и наредних, вероватно једнако спорних жирија, да их, непријављене, не узимају у обзир. Неминовна пропаст једног, некад релативно слободоумног, а данас готово малоумног признања, тако ће се убудуће одвијати без нас."

Један од потписника овог текста и добитник НИН-ове награде за "Семољ земљу", за

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

2005. годину, академик Миро Вусановић, за "Новости" образлаже своју одлуку.

- Немам обичај да потписујем заједничке прогласе. Природно је да сам себи пишем текстове. Међутим, свесрдно сам подржао предлог да садашња НИН-ова награда буде бојкотована. Тако сам хтео да подржим даровите писце који су отуда неоправдано скрајнути, да јавно покажем бригу да је у паду једна лепа институција у култури и књижевности. Њу су уздигли књижевни критичари од имена и добитници чији су романи значајне књиге. Тако је НИН-ова награда стекла углед и она је афирмисала НИН. Није било обрнуто - каже Вуксановић.

Он истиче да је НИН и раније показивао своје навијачке радње и по свом шефу делио добитнике, понекад их и вређао. Али, највећу увреду себи, награди и добитницима НИН наноси када у свој жири изабере људе који немају покриће у књигама књижевне критике, који су пристрасни, одвећ набусити и мрзоволни. Такви људи тешко могу да доносе правичне одлуке. Намере су им превише очигледне. То је опасно за сваку институцију, па и за НИН-ову награду. Дужни смо да чувамо националне институције, јер ако их рушимо и разграђујмо, остајемо без ослонца, с табанима у зраку, као у Вуковој пословици: Попни луда на високо да ногама маше!

Лауреат овог признања Александар Гаталица, који је награђен за роман "Велики рат", за 2012. годину, за наш лист каже:

- Слажем се у свему с потписницима петиције, сем у једном: дао бих још једну прилику НИН-овој награди, пре него што сама себе уништи. Главни проблем с овом наградом је што се нетранспарентно бирају чланови жирија. Овај састав жирија кулминирао је некомпетентношћу. У њему седе један песник, један филозоф, један уредник часописа, једна ТВ новинарка, а председава један колумниста. Следећи чланови тако могу бити директори позоришта, солисти опере, или концептуални уметници...

Нису сви људи из културе кадри да бирају роман године. И одмах да кажем: не мислим да су само "седе главе" са Катедре за српску књижевност добри чланови НИН-овог жирија. Зашто чланови овог жирија никад нису били Младен Весковић, Наташа Анђелковић, Слађана Илић, или Ана Стишовић Миловановић, познати критичари, људи са књигама иза себе? По мом мишљењу, због тога да се променом критеријума дође до промене крвне слике књижевне сцене Србије и њено организовање у идеолошком кључу - сматра Гаталица.

Потписник текста "Бојкот НИН-ове награде", писац Дејан Стојиљковић, такође је за наш лист објаснио своју одлуку.

- Пошто чланови НИН-овог жирија већ годинама кукају на хиперпродукцију и како морају да се муче и злопате читајући велики број романа, ми смо се у једном тренутку осетили одговорним и сажалили се на ту њихову огромну патњу. Јесмо писци, али смо такође и људи, па је овај наш чин надасве хуманистички. У смислу да од сада надаље напаћени чланови жирија неће морати више да читају толики број књига, тј. број пристиглих романа биће смањен па ће самим тим њихови животи бити мање компликовани и тешки. Ми смо само учинили своју дужност као грађани и уметници. А другови из жирија ако нас се сете на дан безбедности, нека нас се сете, ако не, нема везе, боље је бити заборављен као неко ко је бојкотовао

НИН-ову награду, него као неко ко ју је добио - закључује Стојиљковић.

ПИЈАНОВИЋ: У МОДИ АНАЦИОНАЛНЕ КЊИГЕ

СА оваквим ставовима слаже се и угледни универзитетски професор књижевности Петар Пијановић, који, за "Новости", каже:

- НИН-ова награда у последњих неколико година губи значај и углед. Разлога томе има неколико. То мање има везе са самим романом, а више са другим стварима. Најпре има везе са оним ко бира чланове жирија или са неким ко му у том послу "припомаже". По лику селектора бирају се чланови, а по њиховој мери добитник награде и књига. Она ни крива ни дужна постаје слављеница, игра једно лето и бива праведно заборављена. У последње време у моди су безвредне анационалне књиге. Да су живи, у таквој политичкој профилацији романа и његовом вредновању, НИН-ову награду тешко да би добили Црњански, Андрић или Пекић.

(Вечерње новости)

Теофил Панчић: Пази шта бацаш на вентилатор

ПРАТИЛИ СМО У ЖИВОМ ПРЕНОСУ ПРЕКО "ДРУШТВЕНИХ МРЕЖА" ТО НАРАСТАЊЕ ЛАВИНЕ БЕСА ЈЕДНОГ НЕОБИЧНОГ ЗБИРА ИНОКОСНИХ ОСУЈЕЋЕНОСТИ КОМБИНОВАНОГ С ПРСТОХВАТОМ ДИЛЕТАНТСКОГ ПОЛИТИЧАРЕЊА

Знам да "сви" сада очекују од мене да се у писаној форми благоизволим очитовати о ономе, али мени је онога већ увећано преко главе, а и нисам рад да удовољавам прохтевима радознале светине. Ма хајде, Панчићу, не буди крај срца, дај нам бар нешто?! Ионако ти нико не би поверовао да те је ове и овакве недеље било шта друго стварно преокупирало... Па добро, али ево како ћемо: строго феноменолошки. Дакле, сви графички детаљи на страну, сви ти вокални солисти мизерије, сав узбихозорени талог чаршије и туршије, сваки надобудни Лажни Димитрије с крештавим родољубним фалсетом – све то низ мутно Дунаво. Него да се сконцентришемо на становите "промене парадигме".

Био сам члан фамозног НИН-овог жирија за роман пре скоро две деценије, од 1999. до 2001. Политичке и друштвене прилике и тада беху усране (па мало боље), књижевна чаршија, верујте, ништа боља него сада, медији да те бог сачува, а и људске нарави генерално нису се могле од тада променити ни на боље ни на горе: то се ни кроз миленијуме не мења битно. Па ипак, данас ми се чини да је тадашње жирирање у односу на данашње било бања, и то најмање има везе с количином паракњижевног шодера која се од тада увишестручила. Лако је подносити лоше и тешке књиге: тешко је поднети лоше и шупље људе. Чекај, не рече ли малопре да се људи нису променили? Тачно. Али, променило се нешто друго: начин на који људи емитују себе и перципирају друге. Тада није било "друштвених мрежа", данас једва да има ичега осим њих.

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

Шта то конкретно мења у овом случају? Па, рецимо да жирирање за једину тзв. широј јавности важну књижевну награду претвара у неку врсту невољког учествовања у ријалити шоу(у). Шта год да урадите, шта год да неко помисли да ћете урадити или бисте могли да учините, шта год да сте већ урадили или се неке чини да сте урадили јер то тако изгледа из његовог мртвог угла, разматра се и тумачи ин реал тиме, са апсолутним самопоуздањем онога-који-тајну-зна, с лежерним спокојством у одношењу према истини и лажи какво већ надилази и чувену Франкфуртову дефиницију булшита као нечега горег и покваренијег, јер морално нихилистичнијег, од пуког лагања. А све то у вашем виртуелном присуству, за које нико не хаје, јер ионако више никога није ничега срамота.

Ево неких од оспољења ове веселе какофоније – веселе под условом да се не тиче ни вас ни било кога кога познајете. Жири објави шири избор од тридесетак књига: аха, види колико ту има Лагуне, опет ће Лагуна да добије Награду, сви им се клањају, сви су купљени, нико им ништа не сме! Онда се, сужавањем избора, Лагуна сведе на две, па на ниједну књигу; претходни мудраци заћуте док се ресетују на неку нову скомрачну пиздарију, а јаве се – мада много малобројнији – честитари и свечари: браво, најзад је неко Монополистима стао за врат! Након засипања екскрементима тапшање по рамену изгледа као огроман напредак, али није, напротив, зато што је базирано на подједнако накарадној премиси, само обрнутог предзнака. Премиса је да ти, у својству "жиристе", имаш некакав однос према Лагуни или било којем другом издавачу, а немаш га и не смеш да га имаш.

Или, рецимо, објавите ужи избор од десет романа. Здесна одмах ускликну без љубави: ах, геноцид над идентитетом, само једна књига је одштампата ћирилицом србском нашом милом! Па шта да им ми радимо, је'л да их прештапавамо вама за љубав? С лева, пак, допре цилик: ух, мизогинија и фалоцентризам – само једна жена! Океј, роднице, шта предлагате: да уведемо квоте? Или је боље да нам одмах доставите списак будућих лауреаткиња по којем ћемо поступати, да се не мучимо бзвзе? Пардоне муа, овако смо дискутовали и овако смо гласали, треба ли накнадно да ревидирамо спискове не бисмо ли некако задовољили бројне, а супротстављене чаршијске и туршијске интересе и прохтеве?

И све то пре него што смо уопште и загазили у "високу политику", у старе омразе и (бес)принципијелне поделе на Ову и Ону Србију, у незамисливо енормне сујете неприподобиво малецких људи, у намигујуће буразеризме и сестризме који се олујно намраче кад не добију оно што мисле да им припада, у махнити егзибиционизам размажених принчева самољубне испразности етц. етц.

И то смо пратили у живом преносу преко "друштвених мрежа", то нарастање лавине беса једног необичног збира инокосних осујећености, комбинованог с прстохватом дилетантског политичарења (плус у свакој бруци неизбежни миста Куста, гратис, на рачун куће). А онда је најзад наступио и тај Дан Пред Доделу, говно је театрално хитнуто на вентилатор и догодило се оно што се у таквим приликама догађа; додуше, аљкави стрелац није имао баш идеалну процену тајминга па је гађао баш у оној фази кад се ротирајући вентилатор окретао к њему: упс, схит хаппенс! Тебра, хоћеш марамицу? Имаш овде нешто, чекај, завукло се...

А све је заправо, напоследку, страшно банално, једноставно, базично. Имате петоро људи, по свему веома различитих – укључујући, да, и "политичке погледе" – који су читали књиге, разговарали о њима и вредновали их, јер то жирији, ето, иначе раде. Резултати њиховог напора подложни су неслагању и критици, то се подразумева. Шта год о њима и њиховом обављеном послу кажете, повољно или не, начелно је тачно, осим кад вам речи и мисли и средства долазе од оног вентилатора. Милка, хајде 'вамо, деца се опет играла па унередила све око себе, и сад треба да се чисти! А они сигурно неће да почисте за собом, нису ни деведесетих, кад се баш криво срало, па неће ни сада, кад се лежерно серу квакуе.

Теофил Ранчић: Кербери у покушају и простодушност тоталитарног ума

АКО ПРИПАДНОСТ ЈЕЗИКУ НИЈЕ АПСОЛУТНО И БЕЗОСТАТНО ДОВОЉНА ДА НЕКО КЊИЖЕВНО ДЕЛО СВРСТА У КОРПУС СРПСКЕ, ИЛИ МАЂАРСКЕ, ИЛИ ГРЧКЕ, ИЛИ ЛЕТОНСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ, ОНДА МОРА ДА ПОСТОЈИ НЕШТО ДРУГО ШТО ЋЕ ТУ ПРИПАДНОСТ УСТАНОВЉАВАТИ. И ТУ НИЈЕ КРАЈ: МОРА ДА ПОСТОЈИ И НЕКО КО ЈЕ МЕРОДАВАН ДА РАЗЛУЧУЈЕ, РЕЦИМО, СРПСКУ ОД НЕСРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Ми никада нисмо припадали кругу писаца који су подржавали националне еуфорије. То не значи да нас неко може избацити из српске културе, чак ни уз помоћ државног апарата.

—Мирко Ковач, Став, Нови Сад, 15.12.1989.

Треба слушати људе док говоре. Нарочито пажљиво треба слушати оне за које нам се учини да немају шта да кажу, или да је то што ће рећи толико увредљиво по наше танкоћутно биће да бисмо се много радије лишили тог преимућства слушања. Међутим, то је грешка: баш такви и баш тада изрећи ће кључне ствари, свешће наизглед мутне и компликоване процесе и запетљане сукобе на суштину. Суштина се, авај, може показати прилично баналном, али и ту треба бити опрезан, јер је то баналност са дуплим дном. Другим речима, кад разгрнеш један слој велова с високопарне реторике, рецимо родољубачке и(ли) књижевно-естетичарске, оно што преостане може се указати у ганутљивој голотињи личних сујета, изгубљених компаса, бизарних делузија. Али било би најпогрешније ту стати: треба копати дубље, треба разгнати и онај доњи слој велова, јер нас тек ту чекају спектакуларна открића. Па се може испоставити да је бенигна баналност несразмерне набујалости списатељских сујета само вешто искориштена као погонско гориво за нешто много мрачније: за инаугурацију деструктивне и токсичне агенде, намерене преуређењу друштва у правцу сужавања права и слобода у име неке "једино исправне" доктрине, данас најчешће националистичке.

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

Тако је и са тзв. скандалом око овогодишње НИН-ове награде за роман године, где се група од осамнаесторо писаца и оних који се тако осећају побунила и прогласила временски неограничени бојкот НИН-ове награде, која је, заједно с матичним јој недељником, прешла у руке империјалиста и карадушмана српских, за које прљави посао обављају домаћи квислинзи, регрутовани из пробраних редова, како оно беше, "аутошовиниста" и "анационалних елемената" (јбт, за то се код Антонескуа и сличних дражесних спадала из дивније прошлости ишло право на вешала...).

Ако не одмакнемо много од површине, личило је то на још један типични књижевни(чки) кермес са певањем и штуцањем, уз прегањања на тему чији је већи, ко је одаклен а ко ниодаклен није но се вуче ту по кући ко аветиња, ко је био добар ђак мада је носио дугу косу, а ко се за то време зајебавао уместо да учи па би сада честитим одликашима да дели лекције, и све у том стилу, лахорасто и безначајно, тек благо иритантно попут зунзариног облетања око инсанове главе. Па се сходно томе и у тривијалном чаршили маниру и бавило ситним и уврнутим сокачарским клеветицама које лепо ниси имао снаге ни да демантујеш, попут оне да си "доделио награду ортаку и јарану", оном за којег ниси чак ни гласао, а којег си иначе у животу видео 5-6 пута, толико сте, ето, јарани, и чије је некадашње блиско окружење годинама сиктало на тебе сваким поводом, ето, толико сте истомешљеници. Или оне да си извесне грађане, пази сад, "отерао из 'Времена'", што и није чудо јер си ти ништа мање него "културни хегемон" земље Србије, тако да је теби лаћа терати и доводити људе по овој земљи како ти се ћефне, нормално. И којешта још што ни са истином ни са памећу ни са људском чашћу везе нема, а на шта се није вредело осврнути, јер не вреди ни толико напора да се одмахне главом.

Међутим, инсистирам, вредело је пустити људе да говоре, јер је било сваког разлога да очекујемо да ће се, уз сву ту лавину испразних, лажљивих и ништавних исказа којима се Ужас празнине обраћао себи самом кроз дуге јануарске ноћи, појавити и они заиста битни, они који објашњавају необјашњиви, то јест, не, него наизглед тек хировити и помало дирљиво блесави вишедневни ментални дернек који су уприличили ваннабе заједбани момци из "срца таме", из тврдог језгра бојкоташког, окупљеног око једне књижевне групе чије име звучи као међународна ознака за неки аутопут (што вероватно и јесте).

И уследили су ти искази један за другим, ено их где су препунили ступце парпатриотске штампе, ено их где су се нанизали као бисери расути по целом свету, ено где су загушили интернете, закрчили фејсбуке и остале твитере, и из тог би се крмива свашта могло пронаћи и ишчитати, и разних би се дијагноза, што личних што групних, могло испостављати, само кад би имало смисла трошити се на то. Али боље је било ћутати и ослушкивати, вребајући одакле и из кога ће проговорити тугаљива Суштина – а да мора проговорити, то је било јасно. Како би могло друкчије? Заједбанице са жиријем, напорне љутњице ненаграђених, фрустрације сличајних пролазника и увређених фрајли који и које се потписом придружише момцима који знају шта хоће – све је то напослетку пена дана, буде и прође, заправо већ пролази. А екипа има много озбиљније намере, где јој је фамозна награда, и жири, и све то, само помало исфорсирани цасус белли. Мислим, није да НИН-ова награда није њихов мрачни предмет жеља, али права намера је много амбициознија: повратак или очување онаких друштвено-културних прилика у којима ће штошта, па и та фамозна награда, некако подразумевано припадати онима који су за себе, нејасно је с којим и одакле извирућим правом, узурпирани позицију ексклузивних носилаца "националне културе".

И те речи, суштинске, кристално разговетно изговорене, неминовно су (нас) стигле. Изговорио их је писац и један од "бојкоташа" Никола Маловић, у емисији "Око" РТС-а од 27. јануара 2020: "Иностранци власник НИН-а ради једну диверзију у српској култури награђујући оне романи који не припадају српској књижевности. НИН-ова награда је постала награда за роман који није српски роман."

На страну сада чворовићевско пренемагање око "иностраног власника" који зомбијима из жирија, китећи им чела еврићима, налаже кога и каквога ће наградити; оно што фасцинира у Маловићевим речима (изварираним после и у Печату, да се не помисли да се овом благолагољивом Бокељу нешто омакло) јесте простодушност тоталитарног ума, недобацујућег макар до оног нивоа саморефлексије који би му могао створити извесну нелагоду, отуда и потребу да малко закамouflира своју поенту. Како тога, међутим, у

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

Маловића нема – а дотични је, да напоменем за мање упућене, један од кључних људи ове шараде, а не тек неки пикзибнер који се закачио негде успут као чичак па сад не уме да се одлепи – онда имамо могућност да видимо дејство стратегије екскомуникације на делу у свој њеној, хм, раскоши.

Шта је, дакле, поука и сукус Маловићевог и маловићевског резона? То је овај и овакав роад то хелл: арбитрарност-селективност-хијерархичност-ропство. Наиме, ако неки роман написан и објављен на српском језику може бити меродавно проглашен романом који "није српски" (и самим тим превентивно избачен из сваког могућег будућег канона, без давања прилике дејству времена да потврди или оспори његову вредност), онда њему насупрот морају стајати неки романи – такође написани на српском језику – који "јесу српски" и самом том својом "српскошћу" завређују другачији третман; ако припадност језику (па онда, много споредније, и место објављивања, национална и држављанска припадност писца етц.) није апсолутно и безостатно довољна да неко књижевно дело сврста у корпус српске, или мађарске, или грчке, или летонске књижевности, онда мора да постоји нешто друго што ће ту припадност установљавати. И ту није крај: мора да постоји и неко ко је меродаван да разлучује, рецимо, српску од несрпске књижевности, а све, гле, унутар српског језика и, што би се рекло, "културног круга".

То "нешто" нема шта да буде него извесна интерпретација културних и политичких вредности и идентитетских обележја која ће од неке над друштвом и културом суштински надређене инстанце бити легитимизована и оверена као "српска"; пазите: не једна од српских, унутар бескрајног, даноноћно саморедифинишућег и самообнављајућег плуралистичког поља слободне културе и слободног друштва, него "српска" на прескриптивно-нормативистички начин који екскомуницира друго и другачије, који у свему где препознаје другачије кодове од оних које само носи и дели види нешто онкрај "националне културе", а не тек њен инокосан део, с равноправним правом на постојање у заједничком јавном простору, по нарави ствари довољно комфорном за све. Самим тим је и таква "национална култура" једнодимензионална, хијерархијска, војнички централизована и, да, дубински тоталитарна. Њој је, за тумачење и спровођење тог "нечег", наравно, потребан "неко" ко ће дежурати на имагинарном улазу у златне двери "националне културе", припуштати унутра подобне са маловићевског становишта, а оне друге бацати преко палубе, па ако се удаве – удавили су се, ко им је крив што нису остали на сувом, унутар арбитрарно дефинисаних кодова "националне културе". При томе је, ако неком није јасно, сасвим свеједно ко и у име чега арбитрира: сама је арбитрарност проблем. Када би неко, на пример, одрекао право Маловићима и увеоцима на пуно и слободно партиципирање у српској књижевности и култури, учинио би подједнако тежак културно-политички злочин. Само што то, колико је познато, нико не чини (најмање несрећни НИН-ов жири, дежурна врећа за њихове рахитичне буботчиће). Е па, ови момци би се радо пријавили као волонтери – чуј мене, волонтери! Екипа тако добро наплаћује своје услуге да и најноторнији "страни

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

плаћеници" могу да се постиде пред њом; али је баш зато канда и у паници пред било чиме што тумачи као могуће сужавање свог тржишта – за керберисање пред нареченим вратима, рецимо, српске књижевности. Мада ни тим ни било којим другим вратима те врсте стражари уопште нису потребни.

И ето наличја танушних и постојано минусинтелигентних оптужби да је тај вражји жири својим изборима и одлукама спроводио некакву мрачну "културну политику" и "форсирао једну поетику" или чак идеологију: добро научени примени древног реторичког трика "држ'те лопова!", самозвани баштиници онога најбољег из традиције и наслеђа српске књижевности – за које лепо немамо појма који им је то бабо у аманет оставио, и где је похрањен тај тестамент – заправо би да буду богомдани арбитри "српскости" или било чега другог, а то би било могуће једино унутар културно-друштвеног контекста који се међусобно искључује с демократијом, плурализмом и слободним друштвом. Само, има ту један мали проблем: неће да може. Никада више. Та радна места су трајно укинута, онако како су укинута места дворске луде или варошког целата.

(Време)

Слободан Антонић: Нинова награда 2020. – инаугурација колонијал-арта

Овогодишња Нинова награда промовисала је једну прилично примитивну нормативну естетику. Та естетика се по многим одликама, као што ћу показати, поклапа са соцреализмом. Стога ћу је назвати – НВО реализам.

Но, НВО реализам није тек естетичка доктрина. Намера њених промотера је, очигледно, да она одреди и доминантан правац у српској књижевности. Начин на који је ове године додељена Нинова награда, тако, добија димензију и нове културне политике.

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

Али, таква хетерономна програмска естетика, будући да је суштински ауторитарна, представља анахромизам. Она је неспојива како с модернизмом, тако и с постмодернизмом у књижевности. Видећемо да су настанак и промоција ове архаичне естетике били резултат слабе образованости и/или ароганције породице, како ју је лепо назвао Гаталица ([овде](#) 8:05-9:21) – чланова жирија и блиских писаца и новинара.

На овом примеру још једном ћемо уочити рад дубинске идеологије овдашње компрадорске интелигенције. Друштво без аутономије, земља која је колонија, не треба да има ни аутономну уметност. Дозвољена је тек диригована, тенденциозна књижевност.

Једино: колонијал-арт.

* * *

Ако се подсетимо основних карактеристика соцреализма у књижевности, видећемо да врло сличне норме – судећи по програмским изјавама чланова жирија, као и по одликама оних романа који су издвојени и награђени – важе и за НВО реализам.

Уз естетску, обавезна је и нормативна функција књижевности; дело мора да утиче на читаоца кроз афирмацију пожељних вредности или кроз стварање аверзије према непожељним вредностима ([овде](#) 41-42); књижевност тако добија и вануметничке задатке, попут „васпитања“ или „преваспитавања“ читаоца ([овде](#) 14).

Књижевни поступак је реалистички, премда не и веристички; створени свет књижевног дела, наима, само је структурно хомологан стварности ([овде](#) 205-6); остало је производ пишчеве креације, у којој до изражаја долази настојање да се политичке или друштвене идеје промовишу кроз књижевну форму; то је тзв. тенденциозни реализам ([овде](#) 192).

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

Тематика дела првенствено је савремени живот; прошлост је непожељна, осим у функцији поређења са садашњошћу.

Карактер јунака се развија кроз динамику интеракције са друштвено-историјским окружењем; то је „схватање да слику и судбину човека формира не само биологија и психологија, него историја, и пре свега историја“ ([овде](#) ; 202).

Снажна поларизација на позитивне и негативне јунаке води до манихејског дуализма; однос према јунацима је, зависно од њихових идеолошких карактеристика, хагиографски или демонолошки ([овде](#) 93; 97).

Највише могућности да се, кроз једну вишеслојну структуру, „педагошки“ пласирају идеје пружа [роман](#) .

Погледајмо сада естетику Ниновог жирија. С те стране је, прошле и ове године, најчешће наступао Иван Миленковић. Вероватно зато што, као [доктор политичких наука](#) , формално у жирију има највише образовања.

Ево шта је Миленковић недавно рекао на N1: „Српска књижевност је у кризи добрих 30 година, ако не и више; велики број година уназад писци су [избегавали садашњост](#) , крили су се иза нерелевантних тема; сад имамо невероватан број младих храбрих писаца спремних да се суоче са [садашњошћу](#) .“

И у другим приликама Миленковић као „релевантну тему“ истиче садашњост, док су теме из прошлости „нерелевантне“.

Прошле године, рецимо, Миленковић пише: „Појачано лучење патриотске супстанције уочава се по броју текстова посвећених Првом светском рату. (...) Са садашњошћу се озбиљно суочавају свега три, можда четири романа (...). Дакле, [јад и беда](#) “.

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

А ове године пак вели: „Уместо да се скривају у дубокој прошлости (...), домаћи су се писци, барем они најбољи, они којима је истина важна, окренули садашњости, или су одлучили да средствима књижевним растављају [недавну срамну прошлост](#) . А то је проклето добро.“

Очигледно, „садашњост“ је за Миленковића нарочито пожељна тема. А као непожељне, он изричито набраја: „ [српску прошлост](#) “ (уопште), „ [Немањиће](#) “ , „ [Балканске ратове](#) “ , „ [Први светски рат](#) “, а у њему посебно „ [прелазак преко Албаније 1915](#) “ . Једина добродошла тема која се не тиче садашњости, као што смо већ видели, јесте „ [недавна срамна прошлост](#) “ .

Најлепше је што Миленковић, у својој естетичкој простодушности, као да није способан за елементарну рефлексiju. Он не разуме да свако прописивање пожељног тематског оквира није ништа друго до нормирање књижевности са вануметничког становишта.

Писац, наиме, има право да изабере било коју тему, било које време и било који простор. Он има апсолутно право на бег од садашњости. Он чак има слободу и на бег од целокупне стварности. Или му те слободе ипак не припадају?

Весело је што исто мишљење с Миленковићем дели и Марјан Чакаревић, други члан жирија. „Отприлике половина од оних десетак посто (квалитетних романа – С. А.) описује изнутра [друштво и заједницу у којој настаје](#) “, каже он. „Мали број романа се труди да непосредно одговори на драме и питања која обележавају [нашу епоху](#) “

Али, зашто би „наше друштво“ у „нашој епохи“ морало да буде књижевна норма? У којој пак то естетици тема и хронотоп детерминишу квалитет дела? Која ли то естетика прописује писцу у какав ће временско-просторни оквир морати да смести радњу?

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

Па, две су такве естетике. Једна је соцреализам. А друга је ова, новокомпонована естетика. НВО реализам.

* * *

Најбоље је што Миленковићеву књижевно-естетску позицију, очигледно, деле и други чланови жирија. Наиме, све романи из овогодишњег ужег избора одликује истоветан узани тематски оквир.

Као што је то одушевљено приметила Јелена Лалатовић, „свих пет романа који су се нашли у најужем избору, на мање или више књижевно убедљив начин тематизују [распа д Југославије и његове везе са савременим, постјугословенским друштвима](#) . Сваки од ових романа говори о неком фундаменталном трауматском језгру из различитих, али према југословенском наслеђу афирмативних перспектива – интимистичке, југоносталгичне, антиревизионистичке“.

Дакле, сви романи имају исти ограничен хронотоп. Како је могуће да од двеста романа у најужи избор уђу искључиво романи с таквом тематиком? Колика ли је вероватноћа да се то деси у једној аутономној естетици – оној у којој одређени хронотоп и тема нису критеријум за одабир?

Дакако, реч је о томе да се у НВО реализму полази од различитих императива, укључив и оне који се тичу теме, времена и простора. Типично за ауторитарну естетику која књижевност третира као хетерономну делатност – извршитељку виших, идеолошко-васпитних циљева.

Али, с таквим критеријумом, као што је то лепо уочио Петар Пијановић, и „у таквој политичкој профилацији романа и његовом вредновању, [НИН-ову награду тешко да би добили Црњански, Андрић или Пекић](#)“.

Наравно! Јер, Црњански је бежао у [српску прошлост](#) кад је писао Сеобе, Андрић док је

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

писао На Дрини ћуприја, а Пекић стварајући Златно руно. Није било Ивана Миленковића да им објасни о чему књижевник треба да пише.

Што је највеселије, из Лалатовићкине оцене видимо да је не само на делу императивни хронотоп, већ и иста идејна потка, коју је овогодишњи лауреат дефинисао као „[антифашизам и југословенство](#)“.

Реч је, разуме се, о идеолошким јавкама, знацима препознавања – не о стварном антифашизму, попут оног из 1930-их, или о стварном о југословенству, попут оног из 1980-их.

Када Миленковић, рецимо, каже да су у жирију „сви чланови (били) јасног идеолошког усмерења – сви су декларисани [антифашисти](#)“, он тиме истиче припадност једној уској идеолошкој групацији. Оној која етикету „српски нацизам“ лепи на свако другачије мишљење о природи ратова деведесетих (геноцидни поход [великосрпске звери](#)) или на свако другачије мишљење о главном извору свих наших проблема („Јесмо ли ... косовојесрбијашили спаљујући амбасаде са три посољена прста? Молебански чували светиње? Турали труло лишће на бранике аутомобила? Јаросно гранатирани Дубровник и Сарајево? И сада смо напрасно запањени [откуд то, дођавола, удишемо отровни ваздух](#)?“).

Природно је да су, одмах по објављивању ужег избора, писци препознали свилен гајтан који им је на врат намакла нова програмска естетика „антифашизма и југословенства“. Зато су се [побунили](#).

Један од њих, Игор Маројевић, састав жирија назвао је „[идеолошки монолитним](#)“, а о ужем избору је рекао: „Све се тиче екс ју простора и уопште југословенске идеје и ревитализовања те приче. У средини која има 200 романа годишње, различитих тема, различитих поетика, тако свести (избор) значи да [политички разлози имају превагу у односу на књижевне](#)“.

А Владимир Кеџмановић оцењује: „Они кажу да их занима југословенство и антифашизам. Ко се тиме не бави, он није подобан да се разматра. Онда нека кажу да је то

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

награда за роман који се бави југословенством и антифашизмом

“

Али, жири неће само да реструктурира Нинову награду (Саша Илић: „То што су наше књиге биле у финалу мења структуру саме Нинове награде“). Он хоће да реструктурира и српску књижевност. И у томе има извесног успеха.

Прочитајте поново Миленковићеве изјаве од прошле и ове године. Прошле године: „Мало романа о садашњости и срамотној прошлости, јад и беда.“ Ове године: „Појавили се писци који пишу о садашњости и срамотној прошлости, ура!“

Не сумњам да ће наредне године Миленковић рећи: „Антифашизам и југословенство препородили су нашу књижевност! Појавили су се нови, сјајни писци. Жири је на тешким мукама коме да додели награду – Кишјухасу, Грухоњићу или Чонградиновој?“

* * *

Али, да погледамо мало шта има у роману који је ове године награђен. Почнимо, рецимо, од одељка на странама 34–40.

Призор се дешава у лето 1995. Полиција долази по др Јулиуса, психијатра с ВМА, и набивши му врећу на главу, вози га на Црни врх, у резиденцију Слободана Милошевића.

Председник га дочекује „раздрљене кошуље, која му је вирила из горњег дела тренерке“, у ентеријеру у коме су „доминирали мермер и кожа, масивни намештај с неукусно дебелим тапацирунгом“ (37).

Полемика поводом НИН-ове награде - реагована и одједи

Пише: Група писаца, Теофил Панчић, Слободан Антонић
понедељак, 10 фебруар 2020 21:00

